

materie doen omgaan. Verder laten de opdrachten ook toe te spelen met rollen: distantie en empathie, sturen en loslaten. En wie spel zegt, zegt plezier, een belangrijke motor voor een succesvol leerproces.

Referenties

Kussendrager N. & D. van der Lugt (2005). *Basisboek journalistiek: achtergronden, genres, vaardigheden*. Groningen: Wolters-Noordhoff.

Ronde 7

Erwin Taets

Katholieke Hogeschool, Kortrijk

Contact: etaets@telenet.be

WikiWiki – Aan de slag met Wikipedia in de klas

Elke leraar kent Wikipedia wel, de online encyclopedie die voor veel scholieren, leerlingen en studenten de ‘one-stop-shop’ geworden is als het aankomt op onderzoekwerk (zie: <http://nl.wikipedia.org>). In deze sessie vol handige tips en trucs, vertelt Erwin Taets het verhaal achter Wikipedia en laat hij zien op welke manier dit online project op een waardevolle manier kan worden ingeschakeld in de lessen Nederlands en moderne vreemde talen. Hij presenteert een kant-en-klare lessenreeks die meteen gebruikt kan worden in de klas en leerlingen toelaat om (1) op basis van hun eigen kennis een kennisveld uit hun leefwereld in kaart te brengen, (2) lemma’s in Wikipedia kritisch te beoordelen en te bewerken en (3) zelf een nieuw lemma toe te voegen aan de online encyclopedie. Leerlingen leren niet alleen hoe Wikipedia werkt en wat de mogelijkheden ervan zijn, maar worden ook geconfronteerd met de beperkingen en de valkuilen. Een uitdagende lessenreeks voor de knip-en-plakgeneratie!

De sessie ‘WikiWiki – Aan de slag met Wikipedia in de klas’ is een verkorte versie van de interactieve workshop die Erwin Taets doorgaans geeft op bijscholingsnamiddagen en onderwijs-evenementen, waarbij leraren zelf voor de computer plaatsnemen en actief met Wikipedia aan de slag gaan. WikiWiki is bedoeld voor leraren met een elementaire computerkennis zonder enige specifieke voorkennis.

Het woord ‘encyclopedie’ stamt uit het Grieks en betekent letterlijk ‘alomvattende leer’. Plinius de Oudere wordt met zijn *Naturalis Historia* uit de eerste eeuw na Christus de vader van de encyclopedie genoemd. De eerste encyclopedieën waren

doorgaans thematisch van aard en zouden we nu eerder lexica noemen. De eerste moderne encyclopedie, waarbij voor het eerst een alfabetische rangschikking werd gebruikt en noties als lemma's en kruisverwijzingen – de latere hyperlinks – werden geïntroduceerd, werd in 1704 begonnen door John Harris. Hij bracht specialisten uit alle mogelijke disciplines bij elkaar (waaronder Isaac Newton en David Hume). In het kielzog van Harris' werk verschenen in de jaren daarna de eerste edities van *l'Encyclopédie de Diderot et d'Alembert* (Frankrijk), de *Encyclopædia Britannica* (Engeland) en de *Brockhaus Enzyklopädie* (Duitsland). In 1870 bracht Anthony Winkler Prins de eerste meerdelige, moderne encyclopedie in het Nederlands uit.

Wie de meest recente versies van deze gedrukte encyclopedieën onder ogen krijgt, kan niet anders dan versteld staan van de enorme hoeveelheid informatie die ze bieden en het titanenwerk dat er achter moet steken: de *Winkler Prins* uit 1993 telt vijftigduizend verschillende lemma's, de *Britannica* uit 1996 honderdwtigduizend en de *Brockhaus* uit 2005 zelfs driehonderdduizend. Hoe indrukwekkend deze aantallen ook mogen zijn, ze verzinken in het niets in vergelijking met Wikipedia, de online encyclopedie die is samengesteld door internetgebruikers van overal ter wereld. Zo telt de Nederlandstalige Wikipedia momenteel bijna een half miljoen lemma's; de Engelstalige ruim tweeënhalve miljoen. En dat voor een project dat nog geen tien jaar bestaat.

Wikipedia ontstond oorspronkelijk in 2000 als Nupedia, een internetencyclopedie met louter bijdragen van deskundigen. Omdat Nupedia erg log en omslachtig bleek te werken, werd in 2001 het nevenproject Wikipedia¹ ontwikkeld, waarbij ook niet-experten de inhoud van Nupedia konden aanvullen en becommentariëren en nieuwe 'content' konden suggereren. De suggesties, commentaren en aanvullingen zouden door de experts in de artikelen op Nupedia worden verwerkt. Al gauw was Wikipedia zo groot en uitgebreid, dat het Nupedia-project in de steek werd gelaten.

Na zeven jaar is Wikipedia beschikbaar in meer dan honderd verschillende talen, waaronder ook het West-Vlaams, het Fries, het Esperanto en zelfs de Star Trek-taal Klingon. Elke dag worden meer dan vijfduizend lemma's toegevoegd, waaronder zo'n tweehonderdvijftig in het Nederlands. De actieve gebruikers van Wikipedia, die regelmatig lemma's nalezen op correctheid en neutraliteit en nieuwe lemma's aanmaken, worden 'Wikipedianen' genoemd. Wereldwijd zijn dat er zo'n twintigduizend; in Vlaanderen en Nederland gaat het om enkele honderden. In de gezaghebbende Alexatop-tien van de meest bezochte websites op het internet in België, is Wikipedia de enige niet-commerciële website (op de gende plaats).

In deze sessie wordt een lessenreeks uiteengezet die uitgaat van de vertrouwdheid die veel leerlingen hebben met Wikipedia enerzijds, en de eigen kennis rond een onderwerp uit hun eigen leefwereld anderzijds. Leerlingen zijn veelal zelf experts, vaak zonder het te beseffen. Ze weten alles over hun favoriete rockband, voetbalploeg of hobby.

Dat is een ideaal uitgangspunt om hen op een kritische manier te laten kijken naar wat op Wikipedia vermeld staat over dat onderwerp. Vaak treffen ze onjuiste, onvolledige, subjectieve of verouderde informatie aan als ze hun eigen kennis naast die van het respectieve lemma op Wikipedia leggen. Met een verkenningsopdracht aan de hand van lesmateriaal dat op de sessie ter beschikking wordt gesteld, leren leerlingen kritisch kijken naar de informatie die Wikipedia hen biedt.

De verkenningsopdracht leert leerlingen dat Wikipedia een enorme schat aan informatie bevat, die door mensen als zichzelf werd samengesteld. Ze leren de enorme mogelijkheden van de online encyclopedie beter kennen (hoe ze slim kunnen zoeken in de encyclopedie, hoe ze Wikipedia kunnen gebruiken om zelf hun kennis over een onderwerp uit te breiden, dat Wikipedia meer bevat dan alleen maar tekst, maar ook een enorme databank met foto's, audio- en filmmateriaal, etc.), maar worden ook geconfronteerd met de beperkingen ervan. Zo wordt onder andere stilgestaan bij waarom bepaalde onderwerpen (popmuziek, film, sport) onevenredig uitvoerig behandeld worden en waarom minder populaire onderwerpen soms erg karig in Wikipedia aanwezig zijn. Daarnaast wordt aandacht besteed aan hoe vandalisme mogelijk is op Wikipedia, met onjuiste informatie als gevolg en hoe betrouwbaar of onbetrouwbaar sommige lemma's wel niet zijn, zeker als het gaat om onderwerpen met een hoog disputagehalte. Leerlingen leren het voor Wikipedia belangrijke concept van 'neutraliteit' kennen en waarin het wezenlijk verschilt van objectiviteit en subjectiviteit.

In een tweede deel plaatsen leerlingen sleutelwoorden van een eigen hobby of interesse in een lemmaveld, met de bedoeling dit veld uit te diepen en te vergroten aan de hand van synoniemen, antoniemen, hyponiemen en hyperoniemen. In een BZW/BZL-oefening vergelijken ze dat lemmaveld met de aanwezige lemma's in Wikipedia om op die manier in kaart te brengen welke onderdelen van het kennisveld in Wikipedia voldoende, onvoldoende of geheel niet aanwezig zijn.

Ten slotte leren leerlingen hoe eenvoudig het is om zelf een lemma toe te voegen aan Wikipedia en hoe een encyclopedisch lemma is opgebouwd? Een encyclopedie is veel meer dan een woordenboek (een lemma bevat meer dan alleen maar een definitie, maar plaatst een onderwerp in een grotere historische, wetenschappelijke, culturele, politieke of economische context), streeft neutraliteit en zakelijkheid na en documenteert informatie met een correcte bronvermelding. De leerlingen leren dat een link naar een website nooit voldoende is als bronvermelding en leren hoe je, gebruikmakend van citaten en parafrasen, verantwoord andere bronnen kunt gebruiken bij het schrijven, uitdiepen en onderbouwen van een encyclopedisch artikel.

Aan het eind van de lessenreeks hebben de leerlingen niet alleen een groter inzicht gekregen in het hoe en waarom van Wikipedia, maar hebben ze ook zelf een zakelijke tekst leren schrijven en hebben ze die toegevoegd aan de online encyclopedie, die vervolgens een heel eigen leven gaat leiden op het internet. Andere gebruikers van

Wikipedia zullen de lemma's van de leerlingen lezen, becommentariëren, aanvullen en bewerken. Daarin ligt uiteindelijk de kracht en de essentie van Wikipedia: de lemma's in de online encyclopedie zijn nooit het werk van één iemand, maar het gezamenlijke werk van de duizenden 'Wikipedianen' die dag in dag uit samen een steentje bijdragen aan deze nieuwe, snel evoluerende wereld vol weten, die Plinius de Oudere, John Harris, Denis Diderot, Jean Le Rond d'Alembert en Anthony Winkler Prins vast met verwonderde en jaloeze ogen zouden aanschouwen.

Noten

¹ De naam 'Wikipedia' verwijst naar de vaart waarmee de encyclopedie kon worden aangevuld; 'wikiwiki' is Hawaïaans voor 'snel'.

Ronde 7

Jacqueline Evers-Vermeul

Universiteit Utrecht, Departement Nederlandse Taal en Cultuur

Contact: Jacqueline.Evers-Vermeul@let.uu.nl

Schrijf voor de lezer. Over de effecten van lezersgericht (her)schrijven op tekstkwaliteit

1. Vraagstelling

Schrijfonderwijs is vaak het stiefkind van het schoolvak Nederlands. Leerlingen vinden schrijven moeilijk, hun prestaties zijn niet al te best en docenten klagen over de hoeveelheid correctiewerk. Maar welke schrijfp opdrachten helpen leerlingen om beter en met meer plezier te gaan schrijven? Om deze vraag te beantwoorden, hebben we onderzoek gedaan naar het gecombineerde effect van (a) het herstel van de communicatie tussen schrijver en lezer en (b) het herschrijven van de eigen tekst op de kwaliteit van het schrijfproduct.

2. Achtergrond

Uit eerder onderzoek is gebleken dat schrijfp opdrachten op de middelbare school vaak twee problemen tonen:

1. *ze zijn kunstmatig*: leerlingen schrijven niet om te communiceren met de lezer van